

SXEDIO.49G

8/21.5.1915: ΘΥΕΛΛΩΔΗΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΑΡΤΗΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ. ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΙΣΗΓΗΤΗ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΨΗΦΙΣΜΑΤΟΣ ΠΑΣΧΑΛΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ (Μέρος Α)

Τα θερμά μηνύματα του πρωθυπουργού της Ελλάδας Ελευθερίου Βενιζέλου ότι επέκειτο η Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα σε συνδυασμό με τις καθημερινές πληροφορίες, έστω και ανεπίσημες, που έφθαναν στο νησί, γύρω από την πορεία προς την ένωση κινητοποίησαν για άλλη μια φορά τους κυπρίους και τον Απρίλη του **1915** , όταν πια ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος βρισκόταν σε εξέλιξη με την Τουρκία εχθρική έναντι της Βρετανίας, και ενώ είχε ήδη γίνει η προσάρτηση της Κύπρου στη Βρετανία, οι Κύπριοι προσπάθησαν να περάσουν ψήφισμα υπέρ της ένωσης στο Νομοθετικό Συμβούλιο, αλλά συνάντησαν τη σφοδρή αντίδραση τόσο των Τούρκων βουλευτών, όσο και των βρετανών επισήμων μελών του Σώματος.

Το ψήφισμα κατέθεσε ο βουλευτής Πασχάλης Κωνσταντινίδης και είχε ως εξής:

Το Νομοθετικόν Συμβούλιον της Κύπρου παρακολουθούν μετ' ανεκφράστου συγκινήσεως τον ευγενή αγώνα, ον διεξάγει σήμερον μετά των συμμάχων κρατών η Αγγλία, ψηφίζει:

Α. Τα ελληνικά αυτού μέλη μνήμονα των μεγάλων υπηρεσιών, ας το φιλελεύθερον Βρετανικόν Έθνος προσέφερεν εις την Ελλάδα και τον ελληνισμόν από της ελληνικής παλιγγενεσίας μέχρι σήμερον και ακολουθούντα τας φιλελευθέρους παραδόσεις της φυλής των, εκφράζουν την απεριόριστον αυτών συμπάθειαν προς τον αγώνα της Αγγλίας και αποστέλλουσι χαιρετισμόν τιμής και θαυμασμού προς τα γενναία τέκνα της Μεγάλης Βρετανίας τα οποία αγωνίζονται νυν εις τα πεδία μυριονέκρων μαχών,

υπέρ των αυτών μεγάλων ιδανικών της ελευθερίας και του πολιτισμού, υπέρ των ηγωνίσθη από της εις τον κόσμον εμφανίσεως αυτής μέχρι σήμερα η ελληνική φυλή.

Β. Θεωρούσι την εν τη Νήσω γενομένην πολιτικήν μεταβολήν διά της αποκοπής και του τελευταίου πολιτικού δεσμού του ενούντος την Κύπρον μετά της Τουρκίας ως συνεχίζουσιν το απελευθερωτικόν έργον της φιλελευθέρας προστάδιδος εν Κύπρω και επιτρέπουσιν Αυτή να συμπληρώση ακωλύτως τούτο, ανταποκρινομένη εις τον βαθύτατον και προαιώνιον πόθον του Κυπριακού Λαού, όπως επεκταθώσι και επί αυτού αι αρχαί του δικαίου των Εθνικοτήτων, διά της ενώσεως της Κύπρου μετά του Βασιλείου της Ελλάδος καθ' ου συνδέουν αυτήν ο άρρηκτος δεσμός του αίματος κοινή μακροτάτη ιστορία και ταυτότης εθνικής συνειδήσεως".

Η συζήτηση στο Νομοθετικό ήταν θυελλώδης. Τα πλήρη πρακτικά, έχουν ως εξής όπως τα δημοσίευσε η εφημερίδα "Ελευθερία" στις **18/1 Μαΐου 1915**:

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 8/21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ
(Προεδρία Αρμοστού)

Κατά την ιστορικήν ταύτην συνεδρίαν ο έντιμος βουλευτής Λευκωσίας Κυρηνείας κ. Πασχάλης Κωνσταντινίδης εισάγων το περί ενώσεως της Κύπρου μετά της Μητρος Ελλάδος ψήφισμα, λέγει:

ΠΑΣΧΑΛΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ: Το ψήφισμα, Κύριε Πρόεδρε, συνετάχθη ούτως ώστε να η προσιτόν εις πάντας, εν άλλαις λέξεσι προτείνεται ψήφισμα, δι' ου σαφώς δηλούται ότι οι Έλληνες βουλευταί αντιπροσωπεύοντες τα τέσσαρα πέμπτα του πληθυσμού της Νήσου ζητούσι την εκπλήρωσιν των προαινίων του λαού πόθων. Τούτο ουδόλως θίγει την φιλοτιμίαν των οθωμανών συναδέλφων μας, αίρει δε και την δυσκολίαν, ην θα είχαν ούτοι όπως δώσωσι την ψήφον των υπέρ

ανεγνωρισμένης αληθείας.

Ως προς την πρώτην παράγραφον δεν μοι φαίνεται αναγκαίον να είπω τι, διότι ομοία παράγραφος εισήχθη ήδη εις την απάντησιν προς τον εναρκτήριον λόγον της Υμετ. εξοχότητος εδώ επαναλαμβάνομεν και δεν χορτάνομεν επαναλαμβάνοντες την απεριόριστον συμπάθειαν μας προς τον αγώνα της Μ. Βρετανίας και αποστέλλομεν χαιρετισμόν και ασπασμόν προς τα ευγενή και γενναία της Αγγλίας τέκνα, άτινα χύνουσι το αίμα των σήμερον επί του πεδίου των μαχών προστατεύοντα τα ιδεώδη και την ελευθερίαν άλλων εθνών.

Ως προς την δευτέραν παράγραφον θα είμαι επίσης σύντομος καθότι το ζήτημα τούτο απησχόλησεν επί ώρας το Συμβούλιον προς δύο μερών ότε είχαν την τιμήν να υποβάλω ομοίαν παράγραφον. Όταν τις λάβη υπ' όψει, Κύριε Πρόεδρε, ότι ο λαός της Κύπρου, αφ' ης στιγμής εκυμάτισεν επί των επάλξεων της η αγγλική σημαία έλαβε το θάρρος να δηλώση ότι τη ένδοξον ταύτην σημαίαν χαιρετίζει μετ' ενθουσιασμού διότι βλέπει ως προσεγγίζουσιν την στιγμήν της εκπληρώσεως των εθνικών ιδεωδών του.

Όταν τις λάβη υπ' όψει ότι ο λαός ούτος έκτοτε μέχρι σήμερον προ πάσης απαντήσεως προέταττε την εθνικήν του αποκατάστασιν και δεν εφείσθη ούτε δαπάνης ούτε κόπων επιδιώκων τούτο.

Όταν τις λάβη υπ' όψει ότι η ευγενής αγγλική Κυβέρνησις πολλάκις εξέφρασε τας συμπαθείας της υπέρ της δικαιοτάτης ταύτης αποκαταστάσεως, αλλά συγχρόνως και την λύπην της, διότι δεσμευομένη υπό συνθήκης δεν ηδύνατο να ενδώση εις ευγενή παράκλησιν όταν τις λάβη όλα ταύτα υπ' όψει, επιβάλλεται σήμερον εις τα ελληνικά μέλη του Συμβουλίου τούτου- και θα ήτο παράλειψις αν δεν έπραττον ούτω- όπως υψώσωσι φωνήν υπέρ της ενώσεως της ελληνικής ταύτης Νήσου μετά της μητροός αυτής κατά την στιγμήν ταύτην.

Κατ' αυτήν την στιγμήν καθ' ην η μεν Συνθήκη εκείνη απέβη χάρτης άγραφος, αι δε χείρες της Μ. Βρετανίας είναι ελεύθεροι να διαθέσωσι την Νήσον

συμφώνως προς τας ευγενείς αυτής αρχάς, ως έπραξεν άλλοτε διά την Επτάνησον.

Την στιγμήν, λέγω, αυτήν καθ' ην το αγγλικόν Έθνος διεξάγει γιγάντειον πόλεμον ουχί υπέρ κατακινήσεως χωρών, αλλ' υπέρ υπερισχύσεως των αρχών των εθνικοτήτων, υπέρ προστασίας της ελευθερίας των εθνών, ην δεσποτικά κράτη εζήτησαν να επιβουλευθώσιν.

Επαναλαμβάνω ότι την στιγμήν αυτήν μας επιβάλλεται να υποβαλωμεν το παρόν ψήφισμα.

Και τι ζητούμεν, κύριε Πρόεδρε; Ζητούμεν όπως αι αρχαί εκείναι, προς υπερίσχυσιν των οποίων διεξάγεται ο μέγας αγών υπό της Αγγλίας εφαρμοσθήσιν και εν Κύπρω, την οποία διοικεί η Μ. Βρετανία από 36 ετών.

Ζητούμεν όπως μεταξύ των αγαθών, άτινα άλλα έθνη αναμένουσιν εκ των χειρών της Μ. Βρετανίας συγκαταλεγθή και η εθνική της Νήσου αποκατάστασις. Άρνησις ψήφου υπέρ του ψηφίσματος μοι φαίνεται ότι είναι κάτι ασυμβίβαστον προς τα συμβαίνοντα περί ημών σήμεραν και άρνησις προσέτι δικαιοσύνης.

Επιτρέψατε δε να είπω ότι η άρνησις ψήφου είναι αμφιβολία, είναι δυσπιστία προς τον σκοπόν δι' ον διεξάγεται ο πόλεμος ενώ η κοινή γνώμη ολοκλήρου του κόσμου και αυτά τα γεγονότα καταδεικνύουσιν ότι η Αγγλία ανέλαβε τον αγώνα όπως προστατεύση την επιβουλευθείσαν ελευθερίαν άλλων εθνών.

Περαίνων τον λόγον τρέφω ακράδαντον την πεποίθησιν ότι το ψήφισμα μου θα γίνη ομοφώνως παραδεκτόν.

ΛΙΑΣΙΔΗΣ: Δύο τινά περιλαμβάνονται εν τω ψηφίσματι, δηλαδή (α) τα αισθήματα του λαού υπέρ του διεθαγομένου αγώνος και (β) τα αισθήματα της Κύπρου.

Η συμπάθεια της Κύπρου υπέρ του αγώνος, ον ανέλαβε το μεγάθυμον φιλελεύθερον αγγλικόν έθνος, χάριν του δικαίου και του πολιτισμού, είναι φανερώς δεδηλωμένη.

Οι αντιπρόσωποι του τόπου και οι ηγέται του

λαού γραπτώς και προφορικώς διεβίβασαν τα κατέχοντα τους κατοίκους της νήσου αισθήματα, και εν παντοίοις εκκλησιασμοίς ανεπέμφθησαν δεήσεις υπέρ κατισχύσεως των βρειτανικών όπλων, ο δε Ελληνικός Κυπριακός Τύπος εξακολουθητικώς εγένετο διαπρύσιος κήρυξ των συμπαθών τούτων αισθημάτων.

Προυκάλεσε δε αυτά άδολος ενθουσιασμός και ειλικρινής ευγνωμοσύνη προς την Αγγλίαν και τους συμμάχους δι' όσα αγαθά απεργάζονται υπέρ της ανθρωπότητας.

Αι ενέργειαι και αι θυσίαι αι γενόμεναι προς κατίσχυσιν του δόγματος των εθνικοτήτων δεν ηδύναντο ή να έλθωσιν επίκουροι εις τας γνώμας των κυπρίων, ότι εγγύς είναι ο χρόνος καθ' ον η εθνική αποκατάστασις θα επιτελεσθή

Τα συμβαίνοντα δεν ηδύναντο ή να θίξωσιν εις τα καίρια την ψυχήν του κυπριακού λαού έχοντος αισθήματα, πόθους και ιδανικά, ων το τέρμα αναμένει παρά των μεγαλοφρόνων αισθημάτων του αγγλικού έθνους.

Το εθνικόν ζήτημα της Κύπρου είναι ζήτημα απασχολήσαν τον τόπον κατά την Αγγλικήν κατοχήν και τους πρότερον χρόνους ακόμη.

Η Κυβέρνησις απαντώσα εις διάφορα υπομνήματα και ψηφίσματα του Κυπρακού λαού, ωχυρούτο αείποτε όπισθεν της Συνθήκης ήδη απεκόπη πας συνεκτικός δεσμός και ουδέν υπάρχει από πολιτικής απόψεως το επιπροσθούν, όπως εισέλθη η Κύπρος εις την οδόν της αληθούς ευδαιμονίας διά της προσαρτήσεως εις το ελληνικόν Βασίλειον, μεθ' ου ενούσι ταύτην άρρηκτοι δεσμοί.

Είναι γνωστή η παραδειγματική ευνομία, μεθ' ης το ελληνικόν κράτος διοικεί τους υπ' αυτό λαούς και πάντες ανεξαρτήτως φυλης και θρησκεύματος, προσαρτωμένης της Κύπρου, θα αισθανθώσιν από κοινού τα δώρα της ισότητος και ελευθερίας. Υπο τοιούτων διαπνεόμενος αρχών και αισθημάτων ενθέρμως υποστηρίζων τα ψηφίσματα.

ΙΡΦΑΝ: Ενίσταμαι κ. Πρόεδρε, εις το ψήφισμα

τούτο.

Είναι ανάγκη, όπως το ψήφισμα προέρχεται εξ ολοκλήρου του Συμβουλίου.

Είμαι της γνώμης ότι τα ψηφίσματα φερμένα προ του Συμβουλίου εν ονόματι μερίδος αυτού αντίκειται τοις κανόνοις του Συμβουλίου.

Δεν επιθυμώ να μακρυγορήσω επί του ψηφίσματος τούτου. Θεωρώ εν τούτοις εμαυτόν υπόχρεων να είπω ολίγας λέξεις επ' αυτού.

Κατά πρώτον λόγον νομίζω τούτο ως έλλειψιν λεπτότητος της Κύπρου προς την Αγγλίαν, ιδία υπό τας παρούσας περιστάσεις.

Αφήνω τους ενδιαφερόμενους να εξηγήσωσι την σημασίαν των μεγαλαυχικών λόγων και την έκφρασιν της προς την Αγγλίαν ευγνωμοσύνης.

Κατά δεύτερον λόγον πιστεύω, ότι η Ελλάς δεν θα είναι ικανή να προστατεύση την Κύπρον εν περιπτώσει εξωτερικής επιδρομής, αν η ανάγκη ήθελε καλέση τούτο.

Κατά τρίτον λογον, ημείς οι Μουσουλμάνοι μη έχοντες εμπιστοσύνην εις την διοίκησιν της Ελλάδος εγείρομεν εντονωτάτην διαματυρίαν κατά πάσης προσαρτήσεως της Κύπρου.

Και είμαι βέβαιος ότι η ένδοξος αγγλική Κυβέρνησης, υφ' ην διαβιούσιν εκατομμύρια Μουσουλμάνων, δεν θα επιτρέψη να ενσχύψη επί τους Μουσουλμάνους της Κύπρου μεγάλη ατυχία και συμφορά.

Καταλήγων δε λέγω ότι ημείς οι Μουσουλμάνοι της Κύπρου, παρακαλούμεν τον Θεόν, όπως ο ολέθριος ούτος πόλεμος τερματισθή και όπως ευμενώς ευδοκήση, ίνα αι φιλικαί σχέσεις αίτινες συνέδεον την Αγγλίαν και την Τουρκίαν, αποκατασταθώσι και πάλιν.

ΕΓΓΙΟΥΠ: Ενωτίσθην κ. Πρόεδρε, καλώς τας αγορεύσεις αίτινες εγένοντο επι του ψηφίσματος του κ Πασχάλη.

Είναι αληθές ότι έκαστον έθνος είναι ελεύθερον εν τοις σκέψεσιν αυτού.

Ομολογούμεν ότι οι Έλληνες αποτελούσι τα **4/5** του πληθυσμου της νήσου.

Αλλά πιστεύω ότι όταν το ψήφισμα άρχεται προ του Συμβουλίου, πρέπει ή άποψις αυτού να μεταβάλληται, καθότι το Συμβούλιον σύγκειται εκ τριών στοιχείων.

Υποδεικνύω τούτο, διότι δεν είναι δυνατόν τα τρία στοιχεία να έχωσι τους αυτούς πόθους, σκέψεις και αισθήματα.

Και ένεκα τούτου ουδεμίαν ένστασιν θα είχον, αν τούτο εγένετο εκτός του συμβουλίου, διότι πάντες παραδεχόμεθα, ότι η Πολιτεία θέλει μεταβληθή, αν τοιούτο ψήφισμα ψηφισθέν ενταύθα.

Διαρκούντος του Βαλκανικού πολέμου ηκούομεν αγορεύσεις και δηλώσεις ότι ο πόλεμος ηκούομεν αγορεύσεις και δηλώσεις ότι ο πόλεμος διεξήγετο υπέρ της ισορροπίας και της ελευθερίας αλλ' ούτος κατέληξεν εις ουδέν άλλο ή εις σήψιν.

Το αποτέλεσμα του πολέμου εκείνου υπήρξεν η ενώπιον ημών εμφάνισις του νόμου ελλείψεως της ισορροπίας. Και δεν είναι δύσκολον να ίδει τις, κ. Πρόεδρε, ότι η έλλειψις εκείνη της ισορροπίας επήνεγκε μεγίστην συμφοράν επί τον κόσμον.

Αν πρόκειται να ομολογήσωμεν ως πολιτικοί, δέον να είπωμεν ότι ως συμβαίνει παρ' ατόμοις, ούτω και παρά ταις κυβερνήσεσιν. Ουδείς παρεδέχεται τα εαυτού λάθη.

Το ότι η Μεγάλη Βρετανία υπήρξεν ο φύλαξ της ελευθερίας και δικαιοσύνης, τούτο είναι πράγμα ομολογούμενον υπό πάντων.

Και εάν ερωτήσω τινα των εμπολέμων, π.χ την Τουρκίαν, διατί κατήλθεν εις τον αγώνα τούτον, η οθωμανική Κυβέρνησις θα απήντα ότι κατήλθεν εις αυτόν, ίνα απαλλαγή των συνεχών επιθέσεων και δυνηθή ή να ζήση ελευθέρα του λοιπού ή να παύσηται υφιστάμενη.

Δια των παρατηρήσεων τούτων επιθυμώ να προσπελάσω εις την συνθήκην, ην τα έντιμα μέλη λέγουσι καταστραφείσαν.

Ως φυσικόν ακολούθημα του αγώνος της Αγγλίας προς την Τουρκίαν, εγένετο η προσάρτησις της Κύπρου,

αλλ' επειδή δεν γνωρίζομεν το τέλος, πρέπει να παρακαλώμεν τον θεόν να τερματίση τον πόλεμον. Εν μόνον πράγμα είναι βέβαιον, ότι μεγάλη συζήτησις, θέλει λάβη χώραν μεταξύ των δυνάμεων και ότι μεγάλως θέλει συζητηθή και η εν τη Μεσογείω ισορροπία.

Καταλήγων ως είπον και εν αρχή του λόγου μου, λέγω και πάλιν ότι λόγω της μορφής, υφ' ην προυτάθη το ψήφισμα προ του Συμβουλίου και λόγω του ακαίρου του τοιούτου ψηφίσματος ενίσταμαι εις το ψήφισμα.

ΧΑΜΗ: Η κατάστασις των πραγμάτων δεν μετεβλήθη κατά τας τελευταίας **48** ώρας. Προ δύο ημερών παρόμοιον ζήτημα εφέρθη και πολλάί σκέψεις και γνώμαι ελέχθησαν και σήμερον δε τα αυτά ακούομεν.

Ως είπον και προ δύο ημερών, πάσα πολιτική στηρίζεται επί του συμφέροντος και αι αγορεύσεις ωσαύτως στηρίζονται επί της ιδίας βάσεως. Εάν αποτέλεσμα του ψηφίσματος έσται η λήθη, η τιμή και ο σεβασμός θα λάβωσι διάφορον άποψιν. Η μόνη διαφορά είναι ότι ο εισηγητής του ψηφίσματος προσκαλεί και τα μουσουλμανικά μέλη να λάβωσι μέρος εις το ψήφισμα.